

ЧАСТИНА ПЕРША

Розділ I РИБА-МОЛОТ

ДВАДЦЯТЬ ШОСТОГО ЛИПНЯ 1864 РОКУ водами Північного каналу під сильним норд-остом ішла повним ходом чудова яхта. На її бізань-щоглі¹ майорів англійський прапор, а на блакитному вимпелі грот-щогли² сяяли вигаптувані золотом букви «Е» і «Г». Яхта мала назву «Дункан» і належала Едуардові Гленарвану, найвидатнішому членові дуже відомого в усій Англії Королівського Темзівського яхт-клубу.

На борту «Дункана» перебували Гленарван зі своєю молодю дружиною Елен і один з його двоюрідних братів, майор Мак-Наббс.

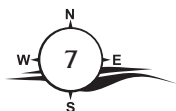
Нещодавно у відкритому морі, за кілька миль від Клайдської затоки, було проведено випробування цієї яхти, і тепер вона поверталася в Глазго.

На обрії вже вимальовувався острів Арран, коли матрос, котрий стояв на вахті, сповістив про те, що за кормою «Дункана» пливе якась величезна риба. Капітан Джон Манглс наказав негайно повідомити про це Гленарвана, і той у супроводі майора Мак-Наббса не забарився піднятися на ют³.

¹ Бізань-щогла — задня щогла корабля.

² Грот-щогла — найвища щогла корабля.

³ Ют — передня частина судна.

Діти капітана Гранта. Частина перша

— Як ви гадаєте, що це за рибина? — запитав Мак-Наббс капітана.

— Мені здається, сер, що це велика акула, — відповів Джон Манглс.

— Акула — у цих водах?! — вигукнув Гленарван.

— Я в цьому не маю сумніву, — продовжував капітан, — такі акули зустрічаються в усіх морях і під усіма широтами. Це рибамолот. Коли я не помиляюся, ми маємо справу саме з цією хижачкою. Якщо ви, сер, згодні і місіс Гленарван матиме втіху бути присутньою на цікавих ловах, то ми незабаром довідаємося точно, що це за риба.

— А ви як гадаєте, Мак-Наббсе? — звернувся Гленарван до майора. — Варто нам почати лови?

— Наперед приєднуюся до вашого рішення, — незворушно відповів майор.

— Я гадаю, що цих хижих тварюк слід знищувати якнайбільше, — зазначив Джон Манглс. — Skorистаємося нагодою, і ми побачимо надзвичайне видовище, а заодно зробимо корисну справу.

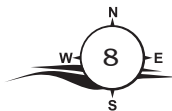
— Тоді починайте, Джоне, — сказав Гленарван.

Услід за цим він послав попередити дружину, і Елен, зацікавлена перспективою такої дивовижної рибної ловлі, поквапилася на ют до чоловіка.

З капітанського містка неважко було спостерігати за всіма рухами акули: вона то поринала, то з дивовижною силою вискакувала на поверхню води.

Джон Манглс віддав необхідні розпорядження. Матроси скинули з правого борту яхти міцну линву з гачком на кінці, на який була насаджена наживка — великий шмат сала. Ненажерлива акула, хоч вона і знаходилася ярдів¹ за п'ятдесят від «Дункана», зачула наживку і почала швидко наздоганяти яхту. Видно було, як її плавці, сірі на кінцях і чорні знизу, із силою розгинали хвилі, тоді як хвіст допомагав їй утримувати потрібний напрямок. У міру того як акула наближалася до яхти, все чіткіше було видно її великі витрішкуваті очі, що палали жадобою; коли ж вона переверталася, з роззявленої пащі визирало чотири ряди зубів. Голова в неї була широка і схожа на подвійний молот, насаджений на руків'я. Джон

¹ Ярд дорівнює 0,91 метра.

Мангліс не помилився — це справді була риба, найзажерливіший представник родини акул: риба-молот.

І пасажирі, і команда «Дункана» з напруженою увагою стежили за акулою. Ось вона вже підпливла зовсім близько до гачка, ось перевернулася догоричерева, щоб зручніше схопити його. Мить — і величезна наживка зникла в її величезній пащі. Ще мить — і акула, сильно смикнувши линву, сама насадила себе на гачок. І тут матроси, не гаючи часу, взялися витягувати здобич.

Акула, відчувши, що її витягують з рідної стихії, відчайдушно затіпалася, але з нею швидко впоралися, накинувши на хвіст мертву петлю і таким чином паралізувавши її рухи. За кілька хвилин акулу підняли над бортовими сітями і скинули на палубу. Тої ж миті один із матросів обережно наблизився до акули і сильним ударом сокири відтяв її страхітливий хвіст.

Риболовля завершилася. Чудовисько вже нікого не лякало. Моряки вдовольнили почуття помсти, але не свою цікавість. Слід сказати, що на всіх судах заведено ретельно досліджувати шлунок акул. Матроси, знаючи, яка нерозбірлива ця ненажерлива риба, звичайно чекають від подібного огляду якогось сюрпризу, і надії їхні бувають не марні.

Елен Гленарван не побажала бути присутньою при цьому відразливому дійстві і пішла в рубку. Акула ще дихала. Вона була футів² із десять завдовжки й важила понад шістсот фунтів³. Така довжина і вага звичайні для риби-молота. Та хоч вона і не є найбільшою з родини акул, проте вважається однією з найнебезпечніших.

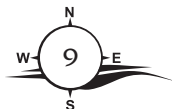
Невдовзі величезну рибину без подальших церемоній розітнули ударами сокири. Гачок проникнув аж у шлунок, який, усім на диво, виявився зовсім порожнім. Очевидно, акула вже давно постила. Розчаровані матроси вже зібралися було викинути акулу в море, як раптом увагу помічника капітана привернув якийсь грубий предмет, що ґрунтовно засів у її нутрошах.

— О! Що воно таке? — вигукнув він.

¹ Фут дорівнює 30,4 сантиметра.

² Фунт дорівнює 409 грамам.

Діти капітана Гранта. Частина перша

— Та, мабуть, якась каменяка, що його проковтнула голодна акула, щоб хоч щось напхати собі в черево, — відповів один із матросів.

— Таке скажеш! — заперечив інший. — Це звичайнісіньке ядро: воно потрапило в шлунок цієї тварини і ще не встигло там перетравитися.

— Годі вам! — втрутився в розмову помічник капітана Том Остін. — Хіба ви не бачите, що ця тварюка була непросипуючою п'яницею і, щоб нічого не втратити, вона не тільки випила все вино, а й заглитнула ще й пляшку?

— Як! — вигукнув Гленарван. — Пляшка — у череві акули?

— Справді пляшка, — ствердно кивнув помічник капітана, — та, мабуть, з винного льоху її витягли давно.

— Ну, тоді, Томе, витягніть її, та обережніше, — сказав Гленарван. — Адже в пляшках, знайдених у морі, нерідко трапляються важливі документи.

— Ви так гадаєте? — запитав майор Мак-Наббс.

— Цілком імовірно, що таке буває.

— Я не заперечую, — озвався майор. — Може, й у цій пляшці є якась таємниця.

— Зраз ми про це дізнаємося, — мовив Гленарван. — Ну як, Томе?

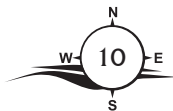
— Ось, — відповів помічник капітана, показуючи якийсь безформний предмет, що він його ледве витяг з акулячих нутрошків.

— Гарзд! — сказав Гленарван. — Накажіть обмити цю неапетитну штуку, а потім принесіть її в рубку.

Том виконав наказ, і пляшку, знайдену за таких дивних обставин, невдовзі поставили на стіл у кают-компанії.

Навколо столу посідали Гленарван, майор Мак-Наббс, капітан Джон Мангліс і Елен — не дарма кажуть, що жінки неабияк цікаві.

На морі хоч що трапиться — все подія. На якусь мить запала тиша. Кожен дивився на крихку посудину, намагаючись відгадати, що вона містить: таємницю про аварію корабля чи звичайну записку, знічев'я викинуту за борт якимось мореплавцем.

Утім, треба було нарешті довідатися, що ж то за знахідка, і Гленарван взявся оглядати пляшку, вживши при цьому всіх необхідних у таких випадках запобіжних заходів. У ці хвилини Гленарван нагадував коронера¹, що вникає в обставини скоєного злочину. І він, звичайно, мав рацію, ставлячись до справи так уважно, бо дуже часто якась ознака, що на перший погляд може здатися незначною, насправді відкриває багато чого.

Перш ніж зазирнути всередину пляшки, Гленарван оглянув її зовні. У пляшки була подовжена міцна шийка, на якій ще вцілів кінчик проіржавілого дроту. Стінки її були такі товсті, що могли витримати тиск у кілька атмосфер. Це свідчило про те, що пляшка була виготовлена в Шампані. Саме такими пляшками виноградарі Еперне трощать спинки стільців, причому на склі не залишається навіть найменшої подряпини. Отже, і ця пляшка змогла витримати всі пригоди далеких мандрів.

— Пляшка фірми Кліко, — сповістив майор.

Мак-Наббс вважався компетентним у цьому питанні, тому ніхто не спростовував його слів.

— Дорогий майоре, — звернулася до нього Елен, — гаразд, нам відоме походження цієї пляшки, але ж ми не знаємо, звідки вона тут узялася.

— Про це ми довідаємося, любя Елен, — сказав Гленарван. — Та й тепер уже можна сказати, що вона потрапила до нас здалеку. Зверніть увагу на вапняний наріст, що вкриває її. Це мінеральні відкладення морської води. Хвилі довго носили пляшку по океану, перш ніж вона опинилася в череві акули.

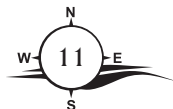
— Не можна не погодитися з вами, — обізвався майор. — Звичайно, ця тендітна посудина у своєму кам'янистому панцирі могла довго подорожувати.

— Але ж відкіля вона? — запитала Елен.

— Заждіть, дорога Елен: тут потрібна витримка. Гадаю, що не помилюся, коли скажу: пляшка сама відповість нам на всі наші запитання.

З цими словами Гленарван взявся зішкрібати наріст із шийки пляшки, і невдовзі з'явився корок, дуже пошкоджений морською водою.

¹ Коронер — в Англії офіційна особа, що веде розслідування у підозрілих випадках чиєсь раптової смерті.

Діти капітана Гранта. Частина перша

— Прикра обставина, — зазначив Гленарван, — якщо тільки там знаходиться якийсь документ, він, напевне, дуже пошкоджений.

— Мабуть, так і є, — погодився майор.

— Можу ще додати, — продовжував Гленарван, — що цій погано закоркованій пляшці загрожувала небезпека піти на дно. На щастя, акула вчасно проковтнула її і доставила на борт «Дункана».

— Безперечно, — сказав Джон Манглс, — але все-таки було б краще, коли б ми її вилували у відкритому морі, під певним градусом широти і довготи. Тоді, вивчивши повітряні й морські течії, можна було б визначити пройдений цією пляшкою шлях, а тепер, та ще й з таким листоношею, як акула, що пливе проти вітру і течії, в цьому буде дуже важко розібратися.

— Подивимося, — сказав Гленарван і взявся дуже обережно витягати корок.

Коли пляшка була відкоркована, по кают-компанії розійшовся сильний запах морської солі.

— Що там? — з чисто жіночою цікавістю запитала Елен.

— Так, я не помилився, — відповів Гленарван, — там документи.

— Документи? Документи! — вигукнула його дружина.

— Тільки, здається, вони зіпсувалися під дією вологи, — сказав Гленарван, — до того ж їх неможливо витягти, бо вони поприставали до стінок пляшки.

— Розіб'ємо її, — запропонував Мак-Наббс.

— Я зволів би пляшку зберегти, — відповів Гленарван.

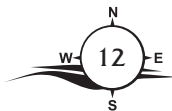
— Я теж, — погодився майор.

— Безсумнівно, добре було б зберегти пляшку, — втрутилась Елен, — але її вміст цінніший за посудину, тож краще нею пожертвувати.

— Досить відбити шийку, — порадив Джон Манглс, — і документи можна буде вийняти, не пошкодивши їх.

— Ну, то зробіть це, любий Едуарде! — вигукнула Елен.

Справді, іншим способом важко було б витягти папери, і Гленарван наважився відбити шийку дорогоцінної пляшки. Кам'янистий панцир на ній був твердий, мов граніт, і довелося вдарити по ній молотком. Незабаром на стіл посипалися осколки, і з пляшки з'явилися злиплі клаптики паперу. Гленарван обережно витяг їх і розклав перед собою. Елен, майор і капітан обступили його.

Розділ II ТРИ ДОКУМЕНТИ

Вийняті з пляшки клаптики паперу були наполовину знищені морською водою. На майже стертих рядках можна було роздивитися лише деякі нерозбірливі слова. Гленарван почав досліджувати ці клаптики. Він усіляко повертав їх, підставляючи під промені денного світла, і намагався розібрати найменші сліди тих писемних знаків, що їх помилувало море. Потім він глянув на своїх друзів, які не зводили з нього допитливих поглядів.

— Тут, — сказав він, — три різних документи, очевидно, копії одного й того самого тексту, написані трьома мовами: англійською, французькою і німецькою. Я дійшов цього висновку, звіривши вцілілі слова.

— Але принаймні з цих слів можна добрати якийсь зміст? — запитала Елен.

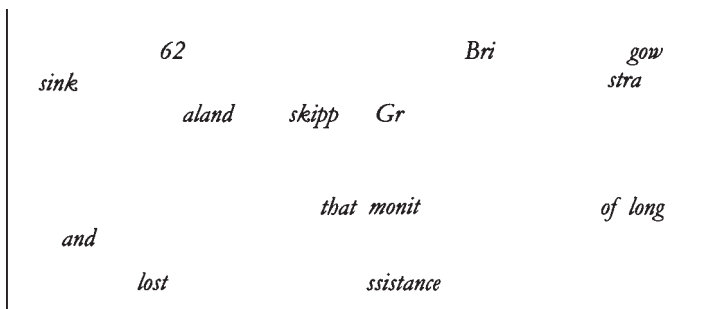
— Важко сказати щось певне з цього приводу, любя: вцілілих слів дуже небагато.

— А може, вони доповнюють одне одного? — спитав майор.

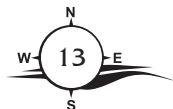
— Авжеж, — відгукнувся Джон Манглс. — Не може ж бути, щоб морська вода знищила в трьох документах ті самі слова! З'єднавши вцілілі уривки фраз, ми зрештою доберемо і їх зміст.

— Оце ми й зробимо, — сказав Гленарван, — але будемо робити це методично. Почнемо з англійського документа.

У цьому документі рядки і слова були розташовані в такий спосіб:

— Так, небагато з цього зрозумієш, — розчаровано мовив майор.

Діти капітана Гранта. Частина перша

— Що не кажіть, — зауважив капітан, — ясно, що це написано англійською мовою.

— У цьому немає жодного сумніву, — відгукнувся Гленарван. — Слова *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost* уціліли; *a skipper*, мабуть, означає *skipper*. Напевне, йдеться про якогось містера Гр..., можливо, капітана затонулого судна.

— Додамо до цього ще й уривки слів *monition* і *assistance*¹, — сказав Джон Мангліс. — Їх зміст цілком зрозумілий.

— Ну от, дещо ми вже й знаємо! — вигукнула Елен.

— На жаль, тут бракує цілих рядків, — сказала майор. — Як дізнатися про назву загинлого судна і місце його катастрофи?

— Дізнаємося і про це, — запевнив Гленарван.

— Безсумнівно, — погодився майор, який завжди приєднувався до загальної думки. — Але яким чином?

— Доповнюючи один документ іншим.

— Тож візьмімося до діла! — вигукнула Елен.

Другий клаптик паперу був попсований дужче, ніж попередній. На ньому збереглися слова, що розташувалися в такий спосіб:

<i>7 Juni</i>	<i>Glas</i>
	<i>zwei atrosen</i>
	<i>graus</i>
<i>bringt ihnen</i>	

— Це написано німецькою, — сказав Джон Мангліс, поглянувши на папір.

— А ви знаєте цю мову, Джоне? — запитав Гленарван.

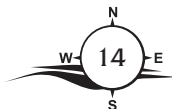
— Знаю дуже добре.

— Тоді скажіть нам, що означають ці кілька слів.

Капітан уважно прочитав документ.

— Насамперед, — сказав він, — ми можемо тепер визначити, коли саме сталася аварія: сьомого *Juni*, тобто сьомого червня,

¹ Англійські слова означають: *sink* — зазнавати аварії, *aland* — на землі, *that* — цей, *and* — і, *lost* — загублений, *skipper* — капітан торговельного флоту, *monition* — документ, *assistance* — допомога.

а зіставляючи це з цифрою «шістдесят два», яка є в англійському документі, ми маємо точну дату: сьомого червня 1862 року.

— Чудово! — вигукнула Елен. — Ну, а далі, Джоне?

— У тім же рядку, — продовжував молодий капітан, — я бачу слово Glas; приєднавши його до слова gow першого документа, маємо Glasgow. Очевидно, йдеться про судно з порту Глазго.

— Я теж так гадаю, — заявив майор.

— Другого рядка в цьому документі зовсім бракує, — продовжував Джон Мангльс, — але в третьому я бачу два дуже важливих слова: zwei, що означає «два», і atrosen, скоріше це — Matrosen, у перекладі — «матроси».

— Отже, тут начебто йдеться про капітана і двох матросів, — сказала Елен.

— Очевидно, — погодився Гленарван.

— Я мушу зізнатися, — продовжував капітан, — що з наступним словом graus я потрапляю в глухий кут — я не знаю, як його перекласти. Може, його пояснить нам третій документ. Що ж до двох останніх слів, то їх легко зрозуміти: bringt ihnen означає «зробіть їм», а якщо ми поставимо їх поряд з англійським словом assistance, що також знаходиться в сьомому рядку першого документа, то виходить фраза: «надайте їм допомогу».

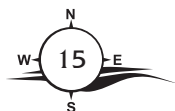
— Так! «Надайте їм допомогу!» — повторив Гленарван. — Але де ж знаходяться ці нещасні? Досі у нас немає найменшої вказівки на місце, де сталася аварія.

— Будемо сподіватися, що французький документ виявиться більш зрозумілим, — мовила Елен.

— Прочитаємо ж французький документ, — сказав Гленарван, — і оскільки всі ми знаємо цю мову, то це буде неважко.

Ось точне відтворення третього документа:

	<i>trois</i>	<i>ats</i>		<i>tannia</i>		
				<i>gonie</i>		<i>austral</i>
	<i>abor</i>		<i>contin</i>	<i>pr</i>	<i>cruel</i>	<i>indi</i>
		<i>jete</i>				<i>ongit</i>
<i>et 37° 11' lat</i>						

— Тут є цифри! — вигукнула Елен. — Погляньте, добродію! Погляньте!

— Будемо діяти послідовно, — сказав Гленарван, — і почнемо з самого початку. Дозвольте мені відновити одне за одним ці неповні, уривчасті слова. Ще з перших літер я бачу, що йдеться про трищоглове судно, назва якого, завдяки англійському і французькому документам, для нас цілком зрозуміла: це «Британія». З наступних двох слів — *gonie* і *austral*¹ — тільки друге для всіх нас зрозуміле.

— Оце вже дорогоцінна подробиця, — заявив Джон Манглс. — Виходить, корабель затонув у Південній півкулі.

— Це ще непевно, — зазначив майор.

— Продовжую, — сказав Гленарван. — Слово *abog* — корінь дієслова *aborder*². Ці бідолахи дісталися до якогось берега. Але де? Що означає *contin*? Чи не материк?³ Потім *cruel*⁴.

— *Cruel*! — вигукнув Джон Манглс. — Отож пояснення німецького слова *graus*: *grausam* — жорстокий!

— Далі! Далі! — вигукнув Гленарван. Він вчитувався в текст щодалі з більшим зацікавленням, у міру того як перед ним розкривався зміст цих незакінчених слів. — *Indi*... Чи не йдеться тут про Індію, куди, можливо, цих моряків було викинуто? А що означає слово *ongit*? А! *Longitude*⁵. От і широта: тридцять сім градусів одинадцять мінут. Нарешті ми маємо точну вказівку!

— Так, але бракує довготи, — мовив Мак-Наббс.

— Не можна ж мати все, дорогий майоре, — відгукнувся Гленарван. — Це неабияк — точно знати градус широти. Таки цей французький документ найповніший із трьох. Очевидно, кожен з них є дослівним перекладом двох інших, бо всі вони містять однакову кількість рядків. Тож треба всі ці три документи об'єднати, перекласти їх однією мовою, а потім знайти їхній найвірогідніший, найлогічніший і найповніший зміст.

— Якою ж із трьох мов ви перекладатимете? — запитав майор.

— Французькою, — відповів Гленарван, — бо найбільше слів збереглося цією мовою.

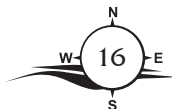
¹ *Austral* — південний.

² *Aborder* — приставати, досягати.

³ *Continent* — материк.

⁴ *Cruel* — жорстокий.

⁵ *Longitude* — довгота.

— Ви маєте рацію, — погодився Манглс. — До того ж цю мову ми всі добре знаємо.

— Отже, вирішено! Я складу цей документ у такий спосіб: поєднаю уривки слів і фраз, доповнюючи їх словами, зміст яких безсумнівний, і залишаючи прогалини у змісті недоторканими. Потім ми їх порівняємо й обговоримо.

Гленарван негайно взявся за перо і за кілька хвилин подав своїм друзям папірець, де було написано таке:

*7 червня 1862 трищоглове судно «Британія» Глазго
 зазнало аварії гонія південн
 берег Капітан Гр два матроси (abor)
 матер ін жорсток (indi)
 кинули цей документ довготи
 і 37° 11' широти
 Надайте їм допомогу*

У цю хвилину з'явився матрос. Він доповів капітану, що «Дункан» входить до Клайдської затоки, і запитав, які будуть розпорядження.

— Які ваші наміри, сер? — звернувся Джон Манглс до Гленарвана.

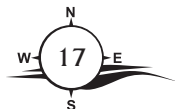
— Якомога швидше досягти Думбартона. Відтіля місіс Елен поїде додому, до Малькольм-Касла, а я вирушу до Лондона, щоб показати цей документ в адміралтействі.

Джон Манглс віддав відповідні розпорядження, і матрос пішов передати їх помічнику капітана.

— Тепер, друзі мої, — сказав Гленарван, — повернімось до нашого розслідування. Ми натрапили на сліди великої катастрофи, і від нашої кмітливості залежить життя кількох людей. Напружимо ж наш розум, щоб розгадати цю загадку.

— Ми готові, любий Едуарде, — відповіла Елен,

— Насамперед, — продовжував Гленарван, — нам треба обговорити три різні речі: по-перше, те, що нам уже відомо, по-друге, те, про що можна здогадуватися, і, нарешті, по-третє, те, що нам невідоме. Що ми знаємо? Ми знаємо, що сьомого червня 1862 року трищоглове судно «Британія», яке вийшло з порту Глазго, зазнало аварії. Далі, нам відомо, що два матроси і капітан кинули в море під широтою тридцять сім градусів одинадцять мінут ось цей документ і що вони просять надати їм допомогу.

Діти капітана Гранта. Частина перша

— Цілком правильно, — погодився майор.

— Які припущення ми можемо зробити? — продовжував Гленарван. — Насамперед — катастрофа сталася в південних морях, і тут я зверну вашу увагу на обірване слово *gone*. Чи немає в ньомуказівки на назву країни?

— Патагонія! — скрикнула Елен.

— Безсумнівно.

— Але хіба через Патагонію проходить тридцять сьомий градус широти? — запитав майор.

— Це легко перевірити, — відповів Джон Мангс, розгортаючи карту Південної Америки. — Цілком правильно: тридцять сьома паралель перетинає Арауканію, проходить через пампаси по північних областях Патагонії, а потім через Атлантичний океан.

— Добре! Йдемо далі в наших припущеннях. Два матроси і капітан абог... досягли... чого? *Contin...* материка. Звертаю на це вашу увагу. Вони досягли материка, а не острова. Яка ж їхня доля? На щастя, дві букви *rg* говорять нам про неї. Бідолахи! Вони *prisonniers*, бранці. Чиї ж бранці? *Cruels indiens* — жорстоких індіанців. Чи досить переконливо це для вас? Хіба ці слова не просяться самі собою на порожні місця? Хіба зміст документа не стає для вас шоразу яснішим? Хіба у ваших головах не просвітлюється?

Гленарван говорив так переконливо, в очах його світилася така абсолютна впевненість, що запал його мимоволі передався слухачам, і вони в один голос вигукнули:

— Звичайно! Звичайно, це так!

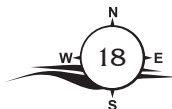
Після хвилинного мовчання Гленарван продовжував:

— Друзі мої, усі ці гіпотези мені здаються дуже правдоподібними. Як на мене, катастрофа сталася поблизу берегів Патагонії. Втім, коли ми прибудемо в Глазго, я неодмінно довідаюся про те, куди йшла «Британія». Тоді ми напевно будемо знати, чи могла вона опинитися в тих водах.

— О, немає потреби їхати так далеко, — мовив Джон Мангс, — у мене є комплект газет «Торговельний флот». Звідти ми візьмемо найточніші відомості.

— Давайте подивимося! — з нетерпінням вигукнула Елен Гленарван.

Джон Мангс дістав комплект газет 1862 року і став їх швидко переглядати. Пошуки його тривали недовго, і невдовзі він із видимим задоволенням прочитав уголос:

— «Тридцятого травня 1862 року. Перу. Кальяо. Місце призначення Глазго, «Британія», капітан Грант».

— Грант! — скрикнув Гленарван. — Чи це не той відважний шотландець, що збирався заснувати Нову Шотландію десь у Тихому океані на островах?

— Так, — відповів Джон Манглс, — це саме той Грант. Він 1861 року відплив із Глазго на «Британії», і відтоді про нього нічого невідомо.

— Тепер немає жодних сумнівів, жодних! — вигукнув Гленарван. — Це він! «Британія» вийшла з Кальяо тридцятого травня, а сьомого червня, за тиждень після свого відплиття, вона затонула біля берегів Патагонії. І ось з цієї, здавалося б, незрозумілої рештки слів ми все тепер знаємо про неї. Як бачите, друзі мої, тут у нас був матеріал для припущень! Тепер же в межах невідомого залишилася довгота — це єдине, чого нам бракує.

— Але вона нам і не потрібна, — заявив Джон Манглс, — адже нам відома країна і та широта, під якою сталася катастрофа. Я беруся знайти це місце.

— Виходить, нам усе відомо? — запитала Елен.

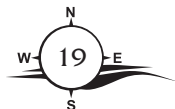
— Усе, любя, і я беруся заповнити прогалини, зроблені в документі морською водою, так рішуче, наче це продиктував мені сам капітан Грант.

Гленарван знову взяв перо й упевнено написав таке:

«Сьомого червня 1862 року трищоглове судно «Британія», з порту Глазго, затонуло біля берегів Патагонії, у Південній півкулі. Два матроси і капітан Грант пробують досягти берега, де потрапляють у полон до жорстоких індіанців. Вони кинули цей документ під... градусом довготи і 37°11' широти. Надайте їм допомогу, інакше вони загинуть».

— Добре! Добре, любий Едуарде! — вигукнула Елен. — І якщо ці нещасливці знову побачать свою батьківщину, то цим вони будуть зобов'язані вам!

— І вони таки побачать свою батьківщину! — відповів Гленарван. — Документ такий певний, зрозумілий і переконливий, що Англія не може не надати допомогу трьом своїм синам, закинутим на пустельний морський берег. Те, що вона зробила колись для Франкліна і багатьох інших, вона зробить тепер для потерпілих аварію на «Британії».

— У цих бідолах, — заговорила Елен, — звісно, є родини, які оплакують їх. Може, у бідного капітана Гранта є дружина, діти...

— Ваша правда, люба моя, і я беруся повідомити їх про те, що надія ще не втрачена. А тепер, друзі мої, піднінемося на палубу, бо ми, напевне, підходимо до порту.

І справді, «Дункан», набираючи швидкості, проходив цієї миті повз острів Бут. Праворуч виднівся Ротсей. Потім яхта ввійшла у вузьке гирло затоки, пройшла повз Грінок і о шостій годині вечора стала на якір біля Думбартону, там, де на вершині базальтової скелі примостився славетний замок шотландського героя Уоллеса.

Біля пристані очікував екіпаж, який мав відвезти Елен і майора Мак-Наббса до Малькольм-Касла. Гленарван квапливо обійняв молоду дружину, поспішаючи на вокзал, щоб встигнути на швидкий поїзд.

Але перш ніж вїхати, він удався до найшвидшого способу повідомлення, і за кілька хвилин телеграф передав до редакцій газет «Таймс» і «Морнінг кронікл» таке оголошення:

«Щодо долі трищоголового судна «Британія» із Глазго, капітан Грант, звертатися до містера Гленарвана, Малькольм-Касл, Люсс, графство Думбартон, Шотландія».

Розділ III

МАЛЬКОЛЬМ-КАСЛ

Малькольм-Касл — один із найпоетичніших замків гірської Шотландії. Він розташований поблизу села Люсс і височіє над красивою долиною. Прозорі води озера Ломонд хлюпочуть біля його гранітних стін. З давніх-давен замок цей належав роду Гленарванів, який зберіг на батьківщині Роб-Роя і Фергуса Мак-Грегора гостинні звичаї стародавніх героїв Вальтера Скотта.

У Гленарвана були чималі статки. Він робив багато добра, і доброта його перевершувала навіть його щедрість, бо доброта нескінченна, а щедрість завжди має край. Він не зажив собі прихильності у державних людей Англії — насамперед тому, що пильнував традиції своїх предків і виявляв енергійний спротив політичному натиску «цих жителів півдня». Душею він залишався завжди шотландцем, і навіть коли брав участь у змаганнях Королівського яхт-клубу Темзи, робив це тільки заради слави Шотландії.

